

دعوی تمکین

در رویه دادگاهها

گروه پژوهشی
انتشارات چراغ دانش

فهرست کلی

مقدمه	۹
معرفی دعوای تمکین و نمونه دادخواست	۱۳
معرفی دعوای الزام به تمکین	۱۵
مبحث اول: ارکان دعوای الزام به تمکین	۱۵
مبحث دوم: ضمانت‌های اجرایی تخلف از تمکین	۱۸
مبحث سوم: صلاحیت مراجع قضائی در رسیدگی به دعوای تمکین	۲۲
دعوای تمکین در آرای دیوان عالی کشور	۲۷
مبحث اول: آرای وحدت رویه دیوان عالی کشور	۲۹
مبحث دوم: آرای شعب دیوان عالی کشور	۳۲
دعوای تمکین در آرای دادگاه‌ها	۴۷
مبحث اول: آرای دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر	۴۹
مبحث دوم: آرای دادگاه‌های انتظامی قضات	۱۱۲
دعوای تمکین در نشست‌های قضائی	۱۱۹
دعوای تمکین در نظریه‌های مشورتی	۱۴۱
دعوای تمکین در مقررات قانونی	۱۵۱
قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱	۱۵۳
آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت خانواده ۱۳۹۱	۱۷۰
قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳	۱۸۹
آیین‌نامه قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳	۲۰۰
از قانون مدنی	۲۰۳
قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست	۲۰۶
قانون حمایت از کودکان و نوجوانان	۲۱۶
منابع و مأخذ	۲۱۹

فهرست جزئی

مقدمه.....	۹
معرفی دعوی تمکین و نمونه دادخواست.....	۱۳
معرفی دعوی الزام به تمکین.....	۱۵
مبحث اول: ارکان دعوی الزام به تمکین.....	۱۵
گفتار اول: اثبات رابطه زوجیت.....	۱۵
گفتار دوم: اثبات عدم تمکین.....	۱۶
گفتار سوم: دفاعیات خوانده پرونده دعوی تمکین.....	۱۶
مبحث دوم: ضمانت‌های اجرایی تخلف از تمکین.....	۱۸
گفتار اول: ضمانت‌های اجرای عدم تمکین زوجه.....	۱۸
گفتار دوم: ضمانت اجرای عدم تمکین زوج.....	۲۰
مبحث سوم: صلاحیت مراجع قضائی در رسیدگی به دعوی تمکین.....	۲۲
گفتار اول: صلاحیت ذاتی محاکم در رسیدگی به دعوی تمکین.....	۲۲
گفتار دوم: صلاحیت محلی محاکم در رسیدگی به دعوی تمکین.....	۲۳
نمونه دادخواست الزام زوج به تمکین.....	۲۵
نمونه دادخواست الزام زوجه به تمکین.....	۲۶
دعوی تمکین در آرای دیوان عالی کشور.....	۲۷
مبحث اول: آرای وحدت رویه دیوان عالی کشور.....	۲۹
۱. احکام راجع به نفقه و حضانت و تمکین و ... قابل تجدیدنظر نیست.....	۲۹
۲. فقدان وصف جزایی ترک انفاق در مورد ماده ۱۰۸۵ ق.م.....	۳۱
مبحث دوم: آرای شعب دیوان عالی کشور.....	۳۲
۱. حکم به تمکین زن ساکن در خانه پدری.....	۳۲
۲. اقامه دعوی تمکین در صورتی که به زوجه حق امتیاز مکان در نکاح نامه داده شده باشد.....	۳۲
۳. حکم به تمکین با وجود بدرفتاری شوهر نسبت به زن.....	۳۳
۴. مطالبه تمکین و تأخیر در دادن نفقه قبل از هم‌منزل و معاشر شدن با زن.....	۳۳
۵. الزام شوهر به پرداخت نفقه با وجود ادعای ناشزه بودن زوجه.....	۳۴
۶. ارائه دادخواست الزام به تمکین در دادگاه محل امور مهم زوجه ناشزه.....	۳۴
۷. اجرت‌المثل ایام زندگی مشترک.....	۳۶

۴۰. ۸. عدم امکان جمع بین نحلّه و اجرت‌المثل ایام زوجیت .....
۴۷. **دعوی تمکین در آرای دادگاه‌ها** .....
۴۹. **مبحث اول: آرای دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر** .....
۴۹. ۱. دادگاه صالح برای رسیدگی به دعوی خانوادگی بین زوجین .....
۵۲. ۲. شرایط صدور حکم بر تجویز ازدواج مجدد .....
۵۴. ۳. شرایط پذیرش خواسته تجویز ازدواج مجدد .....
۵۵. ۴. عدم نیاز به احراز توانایی زوج از حیث اداره دو همسر برای صدور حکم بر الزام زوجه به تمکین .....
۵۷. ۵. احراز شرایط استطاعت زوج جهت اداره دو زن در صورتی که زوجه ناشزه باشد .....
۵۸. ۶. اثر اعمال حق حبس در دعوی الزام به تمکین .....
۶۰. ۷. شرایط احراز نشوز زوجه .....
۶۱. ۸. تهیه منزل مستقل مقدمه تمکین .....
۶۳. ۹. الزام به تمکین علی‌رغم سکونت در منزل والدین زوج .....
۶۴. ۱۰. مصداق سوء معاشرت در روابط زناشویی .....
۶۶. ۱۱. لزوم منجز بودن حکم در دعوی تمکین .....
۶۷. ۱۲. چگونگی تبعیت دادگاه حقوقی از رأی کیفری در دعوی تمکین .....
۶۹. ۱۳. عدم صدور مجوز طلاق به علت محکومیت زوج به ایراد ضرب ساده .....
۷۱. ۱۴. مصادیق خوف از ضرر جانی زوجه توجیه‌کننده عدم تمکین .....
۷۳. ۱۵. شرط تمکین، امنیت روانی زوجه .....
۷۴. ۱۶. رد دعوی تمکین با وجود زندگی مشترک زوجین .....
۷۵. ۱۷. شرط حق تعیین مسکن توسط زوجه .....
۷۷. ۱۸. عدم تمکین زوجه به دلیل ترک انفاق .....
۷۸. ۱۹. تقدم و تأخر تکالیف انفاق زوج و تمکین زوجه .....
۸۰. ۲۰. شرایط الزام به تمکین زوجه .....
۸۱. ۲۱. ابتلای زوج به بیماری هپاتیت B، مانع از تمکین زوجه نیست. ....
۸۳. ۲۲. شرط اعمال حق حبس زوجه در تمکین .....
۸۶. ۲۳. اصل بر پرداخت نفقه در طول زندگی مشترک .....
۸۷. ۲۴. اصل بر عدم پرداخت نفقه در صورت ترک زندگی مشترک .....
۸۹. ۲۵. رابطه تمکین و ایراد خسارت بدنی جزئی .....
۹۱. ۲۶. اثر حکم الزام به تمکین زوجه قبل از صدور اجرائیه .....

۹۳	..... صلاحیت محلی دادگاه محل تنظیم عقدنامه در رسیدگی به دعوی تمکین
۹۵	..... معیار دادگاه در تعیین میزان نفقه
۹۶	..... تجویز ازدواج مجدد در صورت عدم تمکین زوجه
۹۸	..... رد تعلیق اجرای حکم تمکین به فراهم نمودن زمینه تمکین
۱۰۰	..... تهیه مسکن مناسب شرط الزام به تمکین
۱۰۳	..... اصل عدم تمکین مورد ادعای زوج و لزوم اثبات خلاف توسط زوجه
۱۰۵	..... زندگی در منزل مشترک اماره تمکین
۱۰۷	..... رابطه تمکین و نفقه
۱۱۰	..... عدم تعلق مسکن به زوجه ناشزه
۱۱۲	..... مبحث دوم: آرای دادگاه‌های انتظامی قضاات
۱۱۲	..... ۱. دادخواست طلاق به علت سوءرفتار زوج و عقیم بودن
۱۱۲	..... ۲. استحقاق نفقه برای زوجه مشروط به تحقق تمکین
۱۱۳	..... ۳. محکومیت زوج به پرداخت نفقه با وجود خودداری زوجه از اجرای حکم تمکین
۱۱۴	..... ۴. تعقیب جزایی زوج در صورت عدم پرداخت نفقه
۱۱۴	..... ۵. ملزم بودن زن و شوهر به انجام تکالیف بین‌الائتین
۱۱۶	..... ۶. صدور حکم به تجویز ازدواج مجدد برای زوج
۱۱۷	..... ۷. صدور حکم به استرداد فرزند به زوج غیر متمکن
۱۱۹	..... دعوای تمکین در نشست‌های قضائی
۱۲۱	..... ۱. مرجع رسیدگی به دعوی تمکین در صورتی که زوجه در منزل زوج ساکن نباشد
۱۲۲	..... ۲. طرح دعوی خانوادگی در شوراها حل اختلاف
۱۲۶	..... ۳. قابلیت اجرایی گواهی عدم امکان سازش در امور مالی و غیرمالی
۱۲۷	..... ۴. ازدواج مجدد زوج با عدم تمکن مالی
۱۲۹	..... ۵. شرط نفوذ نکاح صغیر توسط ولی
۱۳۰	..... ۶. استفاده زوجین از حق حبس در مقابل درخواست تمکین
۱۳۱	..... ۷. اجرایی بودن حکم تمکین
۱۳۱	..... ۸. تمکین در مقابل ارث بردن در عقد موقت
۱۳۲	..... ۹. اخذ کل مهر و عدم تمکین زوجه
۱۳۳	..... ۱۰. استفاده از حق حبس در تمکین مجدد
۱۳۴	..... ۱۱. مطالبه تمام مهر قبل از نزدیکی

۱۲۵	۱۲. الزام ورشکسته به پرداخت نفقه زوجه
۱۳۶	۱۳. نفقه زوجه در صورت عدم تمکین او به لحاظ عدم پرداخت مهر
۱۳۷	۱۴. نفقه زن در صورت عدم تمکین او به لحاظ نداشتن امنیت
۱۳۸	۱۵. شروط لازم برای پرداخت نفقه
۱۳۹	۱۶. مطالبه نفقه با توجه به اعمال حق حبس به قصد متارکه
۱۴۱	دعوی تمکین در نظریه‌های مشورتی
۱۴۳	۱. پرداخت هزینه زایمان با وجود تمکین یا نشوز زن
۱۴۴	۲. نتیجه و اثر عدم اجرای حکم تمکین
۱۴۴	۳. اجرای حکم الزام به تمکین در خارج از کشور
۱۴۵	۴. اثبات عدم تمکین برای عدم پرداخت نفقه
۱۴۵	۵. نحوه اجرای حکم به تمکین با توجه به متن حکم
۱۴۶	۶. ازدواج مجدد زوج بر اثر عدم تمکین زوجه
۱۴۶	۷. عدم رد درخواست تمکین به علت سکونت نکردن زوجه در منزل پدر و مادر
۱۴۷	۸. قابل تجدیدنظر بودن دعوی مالی
۱۴۷	۹. نشوز زوج و عدم ایفای وظایف و تکالیف
۱۴۸	۱۰. شرط ضمن عقد بین زوج و همسر اول مبنی بر عدم انتخاب همسر دوم
۱۴۸	۱۱. عدم تمکین و نشوز زن به علت سکونت در محلی غیر از منزل شوهر
۱۴۹	۱۲. کیفیت اجرای حکم تمکین در داخل کشور
۱۵۰	۱۳. مسئولیت کیفری زوج به دلیل امتناع از پرداخت نفقه زوجه‌ای که قانوناً مجاز به عدم تمکین است
۱۵۱	دعوی تمکین در مقررات قانونی
۱۵۳	قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱
۱۷۰	آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت خانواده ۱۳۹۱
۱۸۹	قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳
۲۰۰	آیین‌نامه قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳
۲۰۳	از قانون مدنی
۲۰۶	قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست
۲۱۶	قانون حمایت از کودکان و نوجوانان
۲۱۹	منابع و مآخذ

مقدمه

معمولاً رویه عملی دادگاه‌ها در استنباط از قوانین و مقررات در جهت انطباق با مصادیق واقعی تا حدودی با آنچه در کلاس‌های تئوریک دانشگاه‌ها به دانشجویان حقوق آموزش داده می‌شود متفاوت است البته روند آموزشی و طریق ارائه مطالب در کلاس‌های درسی هم به شکلی است که برای طی مراحل تحصیلی صرف مطالعه و پاسخ به سؤالات به صورت تئوری و بدون تطبیق با مصادیق عملی کفایت می‌کند. به این ترتیب معمولاً چون امکان انجام کار عملی حین تحصیل در دانشگاه برای دانشجویان این رشته وجود ندارد فارغ‌التحصیلان وقتی مشغول به کار می‌شوند با کمبود آگاهی و اطلاعات از رویه قضائی و شیوه استدلال و استنباط عملی دادگاه‌ها مواجه هستند؛ لیکن اهمیت آگاهی از رویه قضائی با اشتغال به کار و فعالیت بر هیچ فارغ‌التحصیل حقوقی پوشیده نیست. بی تردید تنها منبع آموزش عملی وکالت، قضاوت و به طور کلی رشته حقوق، قبل از حضور عملی در دادگاه‌ها و جلسات رسیدگی، «رویه‌های قضائی» می‌باشد؛ به عبارت دیگر، مطالعه تصمیمات، پرسش و پاسخ‌ها و اختلاف‌نظرهای کسانی که هر روز به صورت عملی در حال انطباق قوانین با مصادیق واقعی هستند می‌تواند اطلاعات کاربردی و عملی را در اختیار خوانندگان قرار دهد.

اگرچه فارغ‌التحصیلان حقوق بیش از سایرین به مطالعه رویه قضائی نیازمند هستند؛ اما هیچ قشری از جامعه بزرگ رشته حقوق قضائی بی‌نیاز از مطالعه و تحقیق و تفحص در این حوزه علمی نمی‌باشد؛ زیرا رویه قضائی در واقع محرک رشته حقوق است که دائم در حال تغییر و تحول می‌باشد و غفلت از این حوزه موجب عقب‌ماندگی از علم واقعی حقوق و جامعه حقوقدانان خواهد شد. از این رو ناشران تخصصی این حوزه، هر کدام به طریقی نسبت به جمع‌آوری و انسجام‌بخشی به مطالب و موضوعات راجع به رویه قضائی اقدام می‌کنند که انتشارات چراغ دانش نیز در همین راستا و برای انجام بخشی از وظایف فرهنگی خود در نظر دارد نسبت به تدوین و جمع‌بندی مطالب رویه قضائی به صورت منظم و منحصر به فرد با ویژگی‌های مخصوص برای هر دعوا طی یک کتاب جداگانه به صورت کاربردی و با دسترسی آسان به مطالب هر دعوا

اقدام نماید لذا در راستای تأمین این هدف، مجموعه‌ای از کتاب‌ها تحت عنوان کلی «دعوای...»

در رویه دادگاه‌ها» که شامل موارد زیر است تدوین و تألیف خواهد شد:

۱. آراء وحدت رویه؛

۲. آراء اصراری؛

۳. آراء شعب دیوان عالی کشور؛

۴. آراء دادگاه‌های بدوی و تجدیدنظر؛

۵. نشست‌های قضائی؛

۶. نظریه‌های مشورتی؛

۷. قوانین و مقررات مرتبط با موضوع؛

۸. نمونه دادخواست و معرفی دعوا.

در این مجموعه سعی شده است رویه قضائی کشور در خصوص هر دعوا به صورت منسجم و منظم گردآوری شود تا وکلا، حقوقدانان و قضات محترم در مراجعه به رویه قضائی در کمترین زمان به بهترین وجه مطالب مطلوب خود را یافته و استفاده نمایند. با توجه به تعدد بسیار آراء دادگاه‌ها (دادگاه بدوی و تجدیدنظر) در برخی موارد حداکثر سعی بر آن بوده از موارد متفاوت آراء صادره در موضوع نمونه در قسمت رأی آورده شود و همچنین در سایر موارد؛ مثل آراء وحدت رویه، آراء دیوان عالی کشور، موارد مرتبط به موضوع ذکر شده است تا با توجه به اهمیت این آراء مورد استفاده خوانندگان و مراجعه‌کنندگان عزیز قرار گیرد.

مختصر ویژگی‌های کتاب:

۱. تدوین و گردآوری منظم و منسجم تمام مطالب مربوط به دعوا؛

۲. تقسیم‌بندی موضوعی برای هر کدام از مطالب؛

۳. ارائه معرفی دعوا و نمونه دادخواست در اول مجموعه؛

۴. ذکر عنوان برای هر مطلب به صورت خلاصه در فهرست؛

۵. دسترسی سهل و آسان به مطلب دلخواه در کمترین زمان.

«گروه پژوهشی» انتشارات مفتخر خواهد شد از تجربیات، آراء و سایر مطالب حقوقی موجود نزد اساتید، وکلا، حقوقدانان و سایر همکاران در راستای مفیدتر شدن مجموعه در چاپ‌های بعدی استفاده نماید. لذا موجب خرسندی خواهد بود که خوانندگان عزیز از هر صنف ضمن ارسال انتقادات و پیشنهادات خود در مورد هر کدام از موضوعات به صورت (کتبی یا از طریق ایمیل یا تلفنی) ما را در پر بار کردن مجموعه حاضر یاری فرمایند.

مدیر مسئول انتشارات

فصل اول

معرفی دعوی تمکین و
نمونه دادخواست

معرفی دعوی الزام به تمکین

تمکین در لغت به معنای مالک گردانیدن و ثابت نمودن آمده است که در مقابل نشوز معنا می‌شود و از نشوز به عدم اطاعت و بر پاخواستن تعبیر می‌شود. دعوی الزام به تمکین یکی از دعاوی رایج خانوادگی است که عموماً از سوی مردان زمانی که همسرانشان به خاطر اختلافات، زندگی مشترک را رها نموده مطرح می‌شود البته با استفاده از مواد ۱۱۰۲ و ۱۱۰۳ قانون مدنی می‌توان گفت که اگر مرد نیز به تکالیف زناشویی خود عمل ننماید یا در انجام و ادای تکالیف شرعی و خانوادگی خود مرتکب قصور شود، دعوی الزام به تمکین زوج از سوی زوجه باید امکان داشته باشد.

مبحث اول: ارکان دعوی الزام به تمکین

همان‌طوری که در بالا توضیح دادیم این دعوا ممکن است از سوی زوج یا زوجه طرح گردد هرچند در رویه عملی حاضر زوج این دعوا را مطرح می‌کند در این دعوا احراز دو رکن (اثبات رابطه زوجیت و اثبات عدم اطاعت و تمکین خواننده) از ضروریات دعوا محسوب می‌شود که در ذیل به توضیح‌های آن‌ها می‌پردازیم.

گفتار اول: اثبات رابطه زوجیت

برای طرح دعوی الزام به تمکین اثبات وجود رابطه زوجیت الزامی است؛ چرا که در صورتی این دعوا قابل پذیرش است که رابطه زوجیت وجود داشته و باقی باشد؛ بنابراین، طرح دعوی الزام به تمکین، در خصوص رابطه موقت (نکاح منقطع) که مهلت آن منقضی شده امکان نخواهد داشت.

البته اگر در دعوی تمکین، خواننده مدعی عدم وجود رابطه زوجیت باشد خواهان دعوا باید دادخواستی مبنی بر اثبات زوجیت مطابق قانون حمایت خانواده به مرجع قضائی ذیصلاح تقدیم نماید تا رسیدگی بر دعوی اثبات زوجیت و قطعی شدن حکم مربوطه

دعوای الزام به تمکین متوقف خواهد شد. البته صرفاً انکار زوجیت کافی نبوده و خواهان می‌تواند با ارائه دلایلی چون سند نکاحیه یا سایر اسناد و مدارک محکمه‌پسند واهی بودن ادعا را اثبات کند به یاد داشته باشیم که انکار یا ادعای زوجیت برخلاف واقع، جرم بوده و مطابق ماده ۵۲ قانون حمایت خانواده جدید که مقرر می‌دارد: «هرکس در دادگاه زوجیت را انکار کند و سپس ثابت شود این انکار بی‌اساس بوده است یا برخلاف واقع با طرح شکایت کیفری یا دعوای حقوقی مدعی زوجیت با دیگری شود به حبس تعزیری درجه شش و یا جزای نقدی درجه شش محکوم می‌شود. این حکم در مورد قائم‌مقام قانونی اشخاص مذکور نیز که با وجود علم به زوجیت، آن را در دادگاه انکار کند یا علی‌رغم علم به عدم زوجیت با طرح شکایت کیفری یا دعوای حقوقی مدعی زوجیت گردد، جاری است.» مرتکب مجازات خواهد شد.

گفتار دوم: اثبات عدم تمکین

به دور از معنای لغوی تمکین، در اصطلاح حقوقی و فقهی تمکین دو معنی عام و خاص دارد که در معنای عام، به انجام کلیه وظایف از سوی زن نسبت به شوهر و اطاعت از وی اعم از رابطه زناشویی و مدیریت خانه، امرار معاش و... تعبیر می‌شود؛ لیکن تمکین خاص در معنای انجام وظایف زناشویی از سوی زوجین و ناشزه نبودن او در روابط زناشویی آمده است؛ لذا برای طرح دعوای الزام به تمکین علاوه بر اثبات رابطه زوجیت، اثبات عدم تمکین خوانده دعوا لازم می‌باشد اعم از اینکه خوانده دعوا مرد باشد یا زن.

گفتار سوم: دفاعیات خوانده پرونده دعوای تمکین

همان‌طوری که توضیح دادیم خوانده پرونده ممکن است زوج یا زوجه باشد به هر حال مشارالیه می‌تواند دلیل عدم تمکین را به وجود مانع شرعی همچون بیماری، حج واجب،